

Тілімова Олеся

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Слов'янськ-
Дніпро, Україна)

Наукова керівниця – к. філол. н., доц. Рубан А. А.

**«ТАЄМНИЙ ЩОДЕННИК АДРІАНА МОУЛА» СЬЮ ТАУНСЕНД
КРИЗЬ ПРИЗЬМУ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 1980-х рр.**

«Таємний щоденник Адріана Моула, 13^{3/4} років» – роман англійської письменниці Сью Таунсенд – є невід'ємною частиною британської літератури та культури 1970 – 1980 рр.

Головний персонаж твору – доволі типовий нерд (від англ. Nerd – «ботан / ботанік»), про це свідчать книги, які він бере в бібліотеці: «Походження видів» Чарльза Дарвіна (щоб вразити бібліотекарку), «Гордість і упередженість» Джейн Остін (цей роман подобається мамі, однак Адріан вважав книгу застарілою), «Тяжкі часи» Чарльза Діккенса (герой читає роман, коли вимикали світло у будинку) тощо. Адріан «цікавиться» політикою: переглядає політичні передачі; вважає, що «зрозумів майже кожне слово» із сказаного; висловлює «свою позицію» – пише листа до редакції. Не отримавши відповіді, підліток підсумовує: «Напевне, автор не в настрої. Нам, інтелектуалам, часто сумно» [2, с. 23].

Підліток позиціонує себе як «інтелектуала», однак природничі й точні науки йому не даються. Ключовою у цьому аспекті є фраза Адріана щодо самого себе: «У мене є проблема. Я – інтелектуал, але у той же час я не дуже розумний» [2, с. 207].

Як звичайний англійський підліток кінця 1970-х – початку 1980-х рр. Адріан намагається дбати про свою «красу»: його турбують не проблеми в родині, а те, що «у перший день Нового року на підборідді появилася прищ!» [2, с. 7]; він звинувачує свою маму в недогляді за ним: «Це мама винна! Вона геть не тямить про вітаміни!» [2, с. 8]; він віддає перевагу популярним книгам про догляд за шкірою. Розповсюдження такої масової

літератури серед підлітків – характерне явище Західного світу того часу. Однак такі книги не були націлені на вирішення проблем підлітків, це більше реклама – як продати «персональний рецепт успіху».

Адріан Моул живе серед стереотипів свого часу. Один із них – це сприйняття жінки / мами як людини розумної, цікавої та приємної, яка не особливо переймається через свої проблеми чи взагалі їх не має. Такий образ був сформований завдяки *різноманітним телевізійним шоу 1970-х рр., мультиплікації* (вплив мали мультфільми про Скубі Ду, де жінки Дафна Блейк і Велма Дінклі, хоч і зовнішньо дуже різнилися, однак обидві були розумними, приємними і зацікавленими в детективній справі жінками та не мали жодних проблем), *героїням тогочасних ситуативних комедій та серіалів*, наприклад: «Компанія трьох» (американський телевізійний серіал ситкому, який транслювався протягом восьми сезонів на ABC з 15 березня 1977 року по 18 вересня 1984 року, заснований на британському ситкомі «Man About the House» [1]) та «Усі в родині» – англ. All in the Family (американський серіал ситком, який спочатку транслювався у телевізійній мережі CBS протягом 9 сезонів, з 1971 по 1979 рік, потім з'явилося продовжено спін-офф серіалом Archie Bunker's Place, який тривав ще чотири сезони до 1983 року; заснований на британському комедійному фільмі «До смерті ми зробимо частину» (Till Death Us Do Part) [3]) тощо.

Масмедіа зображували дбайливих до родини і до себе розумних жінок. В Адріана проблеми з мамою, бо вона не відповідає такому стереотипу: «Моя мама курить цигарку на території лікарні. Вона виглядає старою та виснаженою» [2, с. 171], «вона не подібна до матерів, котрих показують по телебаченню» [2, с. 16]. У більшості випадків це пояснює проблеми між хлопцем та його батьками (вони не такі розумні, чуйні, респектабельні, заможні, як показують у кіно та рекламі).

Із середини ХХ ст. у Західній Європі та США сформувалося «безтурботне покоління». Доволі високий середній рівень життя

«відволікав» людей від проблем оточуючих. Подібним чином поводить себе й Адріан: «Раніше я був тим хлопцем, якому кидали піском в обличчя. Тепер я той хлопець, який дивиться, як комусь кидають пісок в обличчя» [2, с. 219]. Хоча ця фраза описує ситуацію з булінгом у школі, що також є невід'ємним стереотипом щодо навчання «ботанів» та знущань над ними, але вона добре ілюструє байдужість молодого покоління.

Однак не можна сказати, що Адріан взагалі не цікавиться життям оточуючих. Він часто дивиться політичні шоу та обговорює різні соціальні проблеми. На думку підлітка, наприклад, погіршення шкільних обідів – це провина Маргарет Тетчер: «... можливо, місіс Тетчер спеціально добивається, щоб ми стали слабкими і ніколи не влаштовували демонстрації?» [2, с. 148].

Адріан шукає себе, тому «приміряє» різні ролі.

На початку 1980-х рр., панки і панк рок переросли стадію «звіриголового» стилю життя та музики й стали дещо «розумнішими», де інде політично забарвленими і на загал були дуже популярною серед молоді. Ідеї такого радикального стилю тісно переплітались з підлітковим світосприйняттям «бути проти». Хоча таке світосприйняття є в Адріана, однак панк культура йому «гидотна». Він проголошує: «Я – радикал! Можна сказати, що я майже проти всього на світі проти» [2, с. 216]. Такі заяви характеризують хлопця, з одного боку, як «фріка» – ще одного стереотипного персонажа західного суспільства, який погруз у теоріях змов, з іншого – як нетипову для тогочасного суспільства людину, що надмірно цікавиться політикою, однак не підтримує жодну з партій.

Говорячи про політику, Адріан також переймається й обговорює деякі соціальні теми. Популярний у другій половині ХХ ст. феміністичний рух став невід'ємним атрибутом західної культури (як британської, так і американської). Знаходячись у відповідному соціумі, підліток, звичайно, цікавиться цим питанням і підтримує жіноцтво в боротьбі за їхні права. Дещо наївно, по-дитячому Адріан виголошує: «Жінки можуть кожен день

вільно виходити у магазин і взагалі куди їм заманеться, а багато хто навіть на роботу ходить» [2, с. 47]. Хлопець підкреслює: люди повинні мати рівні права та можливості незалежно від їхньої статі.

Інтертекстом роману С. Таунсенд можна назвати такі елементи західної (британської та американської) культури, як згадки про Симуону де Бовуар – французьку письменницю, філософиню, «матір фемінізму другої хвилі»; Семюеля Бекета – основоположника театру абсурду; Монті Пайтона – найпопулярнішу (на цей день включно) у світі комік-трупку; «Дейлі Експрес» – британську політичну газету, яка в романі виступає як колективний образ політично заангажованих видань; «ПАНЧ» – один із найпопулярніших гумористичних журналів того часу тощо.

Роман «Таємний щоденник Адріана Моула, 13³/₄ років» є частиною відповідної культури. Написаний і виданий у Великій Британії в 1982 році в жанрі британського реалізму, він описував навколишні речі, які оточували Сью Таунсенд і всіх інших людей тогочасного Західного світу.

Показово, що хоча роман є британським, більшість його ідей актуальні для американської культури також, адже з часів «нового британського вторгнення» гурту «Бітлз» на терени США, культурний простір усе більше переплітався. Речі, які з'являлися у Великій Британії, ставали популярними й масовими в США і навпаки.

Роман Сью Таунсенд «Таємний щоденник Адріана Моула, 13³/₄ років» із різних причин не втратив актуальності й сьогодні. Він є яскравим джерелом інформації про життя, культуру, побут англійців 1970 – 1980 рр.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Компанія трьох. URL: <http://surl.li/sslwh>.
2. Таунсенд С. Таємний щоденник Адріана Моула : роман / пер. з англ А. Саган. Львів : Вид-во Старого Лева, 2013. 240 с.
3. Усі в родині. URL: <http://surl.li/ssmap>.